

Küresel Siyaset Penceresinden Diasporaları Anlamak: Bir Analiz Çerçevesi Denemesi ¹

Elif MADAKBAŞ GÜLENER ²

Başvuru Tarihi: 25.07.2023

Kabul Tarihi: 31.08.2023

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

Küreselleşmenin yarattığı dünyanın siyaset bilimi ve uluslararası ilişkileri birbirine yaklaştırması, küresel siyaseti yeni bir çalışma alanı olarak gündeme getirmiştir. Alışık olduğumuz/tanıdık disiplinlere ait yerleşik kavramlar ve teoriler, günümüz olaylarını ve süreçlerini anlama noktasında yetersiz kalmaktadır. Diasporalar da bunlardan biridir. Bu doğrultuda, bu çalışmanın amacı, küresel siyaset penceresinden diasporaları analiz etmek için bir çerçeve önermektir. Öncelikle, küresel siyasetin nasıl bir alan olduğu anlaşılmasına çalışılarak diasporaların bu alandaki yeri incelenmiştir. Sonrasında ise hem küreselleşme hem de diaspora kavramları ile sık sık birlikte anılan ulus-ötesicilik ve kozmopolitçilik kavramları ele alınmıştır. Kavramsal farkların ortaya konulmasını takiben iç içe geçmiş kümeler şeklinde bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçevede en dış küme olan küresel siyaset kümesi, bir 'analiz çerçevesi' olarak konumlanmıştır. Alt kümeleri ise sırasıyla 'olguları ve gerçek süreçleri' anlatacak şekilde küreselleşme kümesi, 'araştırma perspektifini' işaret edecek şekilde ulus-ötesicilik kümesi, 'aktörler' olarak ise diasporalar kümesi oluşturmuştur. Diaspora kümesi içinde, aynı zamanda tüm kümelerin ortak yanı olarak, dikey ve yatay ağların dikkate alınması ile çok-seviyeli (dünya-bölgesel-ulusal-yerel) ve çok-boyutlu (siyaset, ekonomi, kültür) analizlerin gerekliliği yer almıştır. Kozmopolitçilik ise bir ideoloji, paradigma ve değerler sistemi olarak çerçevenin tercihe bağlı zemini olarak konumlanmıştır. Böyle bir çerçeve ile spesifik olarak diasporaları çalışmak için daha detaylı bir kavramsal ve daha kapsamlı bir teorik tartışma ise bir başka çalışmanın konusu olarak sonuç ve öneriler kısmında yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Küresel Siyaset, Diaspora, Küreselleşme, Ulus-Ötesicilik, Kozmopolitçilik

Atıf: Madakbaş Gülener, E. (2023). Küresel siyaset penceresinden diasporaları anlamak: Bir analiz çerçevesi denemesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 899-920.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, emadakbas@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7353-5653

Comprehension of Diasporas Through the Lens of Global Politics: A Proposal for a Framework of Analysis

Elif MADAKBAŞ GÜLENER³

Submitted by: 25.07.2023

Accepted by: 31.08.2023

Article Type: Research Article

Abstract

The world created by globalization brings political science and international relations closer to each other and, at the same time, brings global politics to the agenda as a new field of study. Well-known concepts and theories of familiar disciplines are insufficient to understand today's events and processes. Diasporas are one of them. Accordingly, the aim of this study is to develop a framework for analyzing diasporas through the lens of global politics. First of all, the global politics as a field and the place of diasporas in the field is examined. Afterwards, the concepts of transnationalism and cosmopolitanism, which are often mentioned together with the concepts of globalization and diaspora, are discussed. After revealing the conceptual differences, a framework is developed in the form of nested clusters. In this framework, the outermost cluster of global politics is positioned as an analysis framework. Its sub-sets are formed by 'globalization' to describe phenomena and real processes, 'transnationalism' to indicate the research perspective, and 'diasporas' as actors. Within the diaspora cluster, at the same time as aspects of all clusters, the necessity of multi-level (world-regional-national-local) and multi-dimensional (politics, economy, culture) analyzes are located besides vertical and horizontal networks. Cosmopolitanism, on the other hand, is positioned as the optional ground of the framework as an ideology, paradigm and value system. With such a framework, a more detailed conceptual and more comprehensive theoretical discussion to study diasporas specifically is included in the conclusion and recommendations section as the subject of another study.

Keywords: Global Politics, Diaspora, Globalization, Trans-Nationalism, Cosmopolitanism

³ Bursa Uludağ University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Political Science and Public Administration, emadakbas@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7353-5653

Giriş

Diaspora kavramı, tarihsel olarak oldukça geriye götürebileceğimiz bir kavramdır. Yüzyıllar önce Yahudilerin Filistin toprakları dışına yayılmalarını anlatmak için kullanılırken benzer yayılım süreçlerinden geçen başka grupların deneyimlerini (örneğin Afrika kıtası dışına yayılan Siyahilerinkini) kapsayacak şekilde anlamını genişleterek günümüze dek gelmiştir. Diaspora sürecini başlatan eylem “yayılma (*dispersal*)”⁴ olduğundan, diaspora hem bu nedeni işaret edecek şekilde kullanılır hem de yayılma sonucu oluşan durumu anlatacak şekilde sonucu vurgular (collinsdictionary.com/diaspora). Fakat yayılma, yayılmanın başladığı merkezle ilişkinin koptuğu anlamına gelmez; teknolojinin gelişmesi, söz konusu ilişkinin kurulması ve sürdürülmesi noktasında yeni imkanlara kapı aralar. Önceden yalnızca alıcı konumda bulunan diasporalar, internetin yaygınlaşmasıyla birlikte daha aktif görünür ve etki alanı yüksek aktörlere dönüşürler (Bernal, 2010, s. 168). Teknolojinin gelişmesi, iletişimle birlikte etkileşimin de sıklığını ve yoğunluğunu arttırmaya başlar.

Diasporaların daha görünür olduğu ve teknolojinin dünyanın çehresini değiştirdiği 1990’lı yıllar, siyasetin de küreselleşmeye başladığı dönemi işaret eder. Anthony McGrew’in “geçiş dönemi (*transitional era*)” olarak tanımladığı bu yıllar, yeni küresel gelişmelerin (teknolojinin gelişmesi, küresel ekonominin ortaya çıkışı, çevre sorunlarının tüm yerküreyi ilgilendirmeye başlaması gibi) gündeme gelmeye başladığı yıllar olur (McGrew, 1992). “Devlet, piyasa, bölgeselleşme, kalkınma ve eşitsizlik, silahlanma, insani müdahale, milliyetçilik ve etnik çatışma, göç, çevre” gibi meseleler, sadece yerel ve ulusal seviyeyi değil tüm dünyayı aynı anda etkileyebilecek bir gündem oluştururlar (White vd., 1997). Diğer yandan, 2000’li yıllarla birlikte, liste genişler: “yükselen güçler, savaş, küresel terör, uluslararası örgütler, geleneksel-olmayan güvenlik, yönetim, bölgeselcilik, uluslararası hukuk, milliyetçilik-kimlik, iklim değişimi, küresel finansal kriz, toplumsal cinsiyet, eşitsizlik, göçmenler, sosyal hareketler, demokrasi” (Beeson ve Bisley, 2017). Tüm bu gelişmeler, bizleri ele aldığımız konuları artık ‘dünya ölçeğinde’ düşünmeye zorlar. İnsanların dünyayı anlama ve yorumlama şekilleri ile bunları ifade ettikleri dil ise sıkı bir ilişki içindedir (Pin-Fat, 2019). Bu nedenle olaylara dünya ölçeğinde bakabilmek, bir yerde, anlama-yorumlama şeklimizi ve dili nasıl kullandığımızı yeniden gözden geçirmek anlamına gelir. İşte küresel siyaset, bu yeni ‘dil ve düşünme şekli’ ihtiyacının sonucunda ortaya çıkar.

Yukarıda bahsi geçen arka plandan hareketle, bu çalışmada öncelikle küresel siyasetin (KS) yeni bir alan mı yoksa mevcut disiplinlerin -özellikle siyaset bilimi (SB) ve uluslararası ilişkilerin (Uİ)- dönüşümü mü olduğu sorgulanacaktır. Bu noktada, Andrew Heywood’un sağladığı kavramsal yaklaşımlardan yardım alınacaktır. Heywood, her ne kadar ders kitabı niteliğinde çalışmaları ile bilirse de SB’ye ilişkin kavramları netleştirme; ayrıca, SB, Uİ ve küresel siyaset arasındaki ilişkileri açıklama noktasında önemlidir. Fakat Heywood’un sağladığı kaynaklarla yetinilmeyecektir. Heywood’un eksik bıraktığı ya da yeterince vurgulamadığı düşünülen kısımlar literatürdeki ilgili çalışmalar ile tamamlanarak küresel siyasete ilişkin bir çerçeve oluşturulmaya çalışılacaktır⁵. ‘Çerçeve’ sözcüğünü, “sorunlarla başa çıkmak ya da ne yapacağına karar vermek için kullanılan kurallar, fikirler ve inançlar” olarak tanımlayabiliriz (collinsdictionary.com/framework). Küresel siyasete ilişkin oluşturulan çerçeve (Şekil 1) içerisinde diaspora konusu ele alınarak çerçeve güncellenecektir (Şekil 2).

⁴ Bu çalışma boyunca tek tırnak işareti vurgu için, çift tırnak işareti ise doğrudan alıntılar için kullanılmıştır.

⁵ Küresel siyaset ve diaspora ilişkisini doğrudan ele alan bir çalışma için bkz. Lyons ve Mandaville, 2010. Bu çalışma diasporaları, dış politika yapımında bir aktör olarak ele alır ve tartışmayı bu doğrultuda yürütür. Benzer bir yaklaşım, Eva Ostergaard-Nielsen (2001) ile Dimitri C. Consta ve Athanasios G. Platias’ta da (1993) görülür. Ostergaard-Nielsen (2001), diasporaların devlet-dışı aktörler olarak dış politika yapımındaki rollerine odaklanır. Consta ve Platias (1993) da dünya politikasından dış politikayı kastederek, Yunan diasporasını diaspora-anavatan-misafir ülke üçgeninde incelerler. Özetle, yukarıdaki üç yazarın diasporaları ‘dünya politikası’ ekseninde ele alışları, Uİ disiplini içinde ‘dış politika analizine’ yakın bir noktada durur. Bu çalışma, ‘dünya siyaseti’ yerine ‘küresel siyaset’ tercihini kullanarak Uİ disiplinin imkanlarından farklı bir doğrultuda ilerlemeye çalışmaktadır. Küreselleşme, ulus-ötesicilik, kozmopolitçilik ile diasporaların ilişkisi de daha önce ele alınmış konulardır. Thomas Faist (2010), ulus-ötesicilik ile diaspora ilişkisine detaylı bir şekilde değinerek kozmopolitçiliği Ulrich Beck’e atıfla oldukça kısa bir şekilde ele almaktadır. Bu çalışmada ise kozmopolitçilik de detaylı bir şekilde ele alınmakta ve Beck’in kozmopolitçiliği konumlandırışı (metodolojik olarak) sorgulanmaktadır. Andreas Wimmer ve Nina Glick Schiller (2002), doğrudan diaspora konusuna değinmeseler de göç süreçlerinin küreselleşme, ulus-devletlerin dönüşümü ve ulus-ötesi topluluklarla ile bağlantısına yer vererek diasporalar için de önemli bir açılım sağlamaktadırlar. Fakat Faist’e benzer şekilde kozmopolitçiliğin (yine Beck’ atıfla çok kısa bir şekilde yer vererek) ulus-ötesicilik ve diasporalar ile ilişkisine değinmemektedirler. Dolayısıyla bu çalışmanın özgün yanı, küresel siyaseti merkeze alması ve kozmopolitçiliği daha detaylı bir şekilde tartışarak bir analiz çerçevesi önermesidir.

Küresel siyaset-diaspora ilişkilerini ele alma noktasında iki önemli kavram daha karşımıza çıkacaktır. Bunlar ‘ulus-ötesicilik (*transnationalism*)’ ve ‘kozmpolitçilik (*cosmopolitanism*)’ kavramlarıdır. Her bir kavramsal tartışmayı takiben oluşturduğumuz çerçeve yeniden yapılandırılacaktır (Şekil 3 ve Şekil 4). Böylece nihai şeklini alacaktır (Şekil 4). Sonuç kısmında ise bu çerçevenin geliştirilebilmesi için neler yapılması gerektiğine ilişkin tartışmalar ve öneriler sıralanacaktır.

Küresel Siyaset Penceresi, Diaspora Çalışmaları için Neler Sunabilir?

Nasıl Bir Pencere? Bir Pencere Var Mı?

KS’yi uzmanlara ya da öğrencilere tanıtmayı amaçlayan, dolayısıyla başlıklarında KS’ye “giriş (*introduction*)” sözcüğünü barındıran çalışmalara baktığımızda genellikle 2000’li yıllar ve sonrasında yayınlandığını görürüz (Larres ve Wittlinger 2020; Edkins ve Zehfuss, 2019; Mansbach ve Taylor, 2018/2008). 1990’lı yıllarda yayınlanmış “küresel siyaset” başlıklı çalışmaların odağında ise soğuk savaş sonrası siyasetin aldığı biçimler ve küreselleşmenin doğası yer alır (Bretherton ve Ponton, 1996; McGrew ve Lewis, 1992). Kısaca, 1990’lı yıllarda küresel siyaset algısı soğuk savaş ve küreselleşme ile sınırlıyken 2000’li yıllara geldiğimizde küresel siyasetin anlamı, giriş bölümünde bahsi geçen ve teknolojik gelişmelerin tetiklediği yeni durumların anlaşılması çabasına yönelmiş olur.

Yeni dönemin yeni meselelerinin ele alınış şekline “küresel siyaset (*global politics*)” başlığını uygun görenler olduğu gibi (Lamy vd., 2020; Edkins ve Zehfuss, 2019; Larres ve Wittlinger 2020; Mansbach ve Taylor, 2018; Bretherton ve Ponton, 1996) “dünya siyaseti (*world politics*)” kullanımı da sıklıkla karşımıza çıkar (Wang, 2021; Beeson ve Bisley, 2017; Haynes vd., 2017; Spiegel vd., 2013; Katzenstein, 2010; Agathangelou ve Ling, 2009). Bu kullanımları “küresel çalışmalar (*global studies*)” (McCormick, 2018; Campbell vd., 2010) ve “dünya işleri (*world affairs*)” (Kavalski, 2016) gibi tercihler takip eder. Fakat hem dünya siyaseti ve KS literatürünü hem de alternatif kullanımları birlikte düşündüğümüzde, tartışmaların baskın bir şekilde uluslararası ilişkilerin teorik imkanları ile yapıldığını görürüz (Bknz. Lamy vd., 2020; Kavalski, 2016; Spiegel vd., 2013; Mansbrach ve Taylor, 2018; Haynes vd., 2017). KS için yeni bir teorik çerçevenin henüz olmayışının, kimi araştırmacılar için Uİ disiplini içinde kalarak aşılmaya çalışıldığını söyleyebiliriz. Fakat Uİ içinde kalındığında da, Uİ teorilerini kullanarak başka bir başlık tercih edildiğinde de (örneğin dünya politikası) teorik çeşitliliğin artması gerektiği vurgusunu görürüz. Çin, Hindistan, Japonya, İslam dünyası ve Afrika gibi farklı kültürlerin düşünsel miraslarının analizlere dahil edilmesi (Katzenstein, 2010), beyaz ve erkek aktörlerin şekillendirdiği egemen uluslararası ilişkiler anlayışının ötesine geçilmesi (Agathangelou ve Ling, 2009) önemli bir öneri ya da kaçınılmaz bir gelişme olarak karşımızda çıkar.

Çeşitlilik çağrısının temelinde yatan unsur, hem *neo-liberalizmle* birlikte hem de ona karşı konumlanarak ortaya çıkan düşünceler/akımlardır. Bu akımlar; kozmpolitçilik (*cosmopolitanism* - adalet ve eşitlik konularının küresel ölçekte tartışılması, küresel ölçekte bir demokratikleşmenin amaçlanması), alternatif-küreselleşme (*alter-globalization* - yerel grup ve azınlıklarının seslerinin önem kazanması) ve medeniyetçiliktir (*civilizationalism* - ekonomik çıkarları yanında insanların kültürel ve dini yönleri de olması) (Marchetti, 2013). Burada adalet, eşitlik ve demokrasi konuları gelişmelerin ‘siyasi boyutuna’, yerel gruplar ve azınlıkların ‘kültürel boyuta’, çıkarların ise ‘ekonomik boyuta’ işaret ettiğini söyleyebiliriz. Bu nedenle David Held (2004) de küreselleşmenin üç boyutuna dikkatimizi çeker. Özellikle teknolojik gelişmelerin dönüştürücü gücüyle şekillenen günümüz küreselleşmesi, ulus-devletlerin egemenliğini tartışmaya açarak siyasi, ekonomik ve kültürel olanı bir arada düşünmeyi zorunlu kılar. Bir anlamda çeşitliliğin artması, artık tek boyutlu bir sosyal analizi ortadan kaldırır.

Görüldüğü üzere, küreselleşmenin getirdiği yeniliklerin anlaşılması için KS ya da dünya siyaseti gibi yeni başlıklar/şemsiyeler önerenler olduğu gibi sorunun UI'nin zenginleştirilmesi ile çözülebileceğini söyleyenler de bulunur. Bu noktada Andrew Heywood, hem SB hem UI ile bağlantıda kalarak KS'nin ne demek olduğunu anlamamızda bize yardımcı olacak bir çerçeve çizer. KS'ye ilişkin kavramsal karmaşayı giderdiği gibi onun teorik olarak nasıl beslenebileceğine yönelik imalarda bulunur. Aynı zamanda, diasporaları da küresel siyasetin önemli bir konusu olarak listeler. Elbette eksik bıraktığı ya da yeterince vurgulamadığı hususlar da söz konusudur. 'Küresel siyaset' penceresi gibi UI ve SB'nin ötesine geçen ya da ikisini ortak noktada bir araya getiren bir pencere olup olmadığına karar verebilmek için Heywood'un sağladığı kavramsal netlik anlaşıldıktan sonra bu sorunun cevabı verilmeye çalışılacaktır.

Heywood'un Kavramsallaştırmaları ve Küresel Siyasete Yaklaşımı

Küresel siyaset, dünya siyaseti, dünya işleri, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler arasındaki benzerlik, farklılık ve bağlantıları anlamamızı sağlayan Heywood; öncelikle, *Siyaset* (2013/1997) ve *Küresel Siyaset* (2011) isimli iki kitabını birbirinin "tamamlayıcısı" olarak görerek iç ve dış meseleler arasında net bir ayrım yapmanın artık mümkün olmadığını söyler. Bu nedenle hem SB'nin hem UI'nin birlikte ele alınabileceği "bütünsel bir yaklaşımın" gerekliliğini vurgular (Heywood, 2013, s. 25). Söz konusu bütüncül yaklaşımı ve küresel siyaseti gündeme getiren sürecin başlangıcı ise küreselleşme olur.

Heywood (2011), 1980'li yıllarda ortaya çıkan ve devam etmekte olan küreselleşmenin temelde "birbirine bağlılık (*interconnectedness*)" ve "birbirine bağımlılık (*interdependence*)" durumu olduğunu söyler (s.1). Bir meselenin küresel duruma gelişi, iki şekilde anlaşılabilir. Bunlardan ilki, söz konusu meselenin 'analiz seviyesi' olarak 'dünya ölçeğinde' ele alınmasıdır. İkinci anlamda küresel durum ise bütüne/genele parçalarıyla ilişki içinde bakmak demektir. Kısaca ikinci anlamda, herhangi bir mesele, dünya ölçeğinde-bölgesel-ulusal-ulusaltı boyutlarıyla beraber değerlendirilir. Bu noktada iç işler/dış işler ayrımı aşılarak hareket edilir. Fakat küresel olanın ortaya çıkışı, uluslararası olanı ortadan kaldırmaz; aksine, onu kuşatır (s. 2-3). Ulus-altı boyutun "yerel boyutla" da karşılık bulduğu iç içe geçmiş dört seviye, çok seviyeli analizi oluşturur (Heywood, 2013, s. 23-25). Burada devletler arası ilişkiler devam eder fakat devletleri aşan aktörler de sürece dahil olur. Aynı zamanda 'KS' yerine 'dünya siyaseti' gibi kavramsallaştırmaları tercih edenleri dikkate aldığımızda, 'küresel' ile 'dünya' arasında ayrım yapılmış olur. Dünya, bir 'analiz seviyesi' olarak kalırken dünya seviyesini ve tüm alt seviyeleri -birbirleri arasındaki ilişkileri de dikkate katarak- ele alan çerçeve, 'KS' olur.

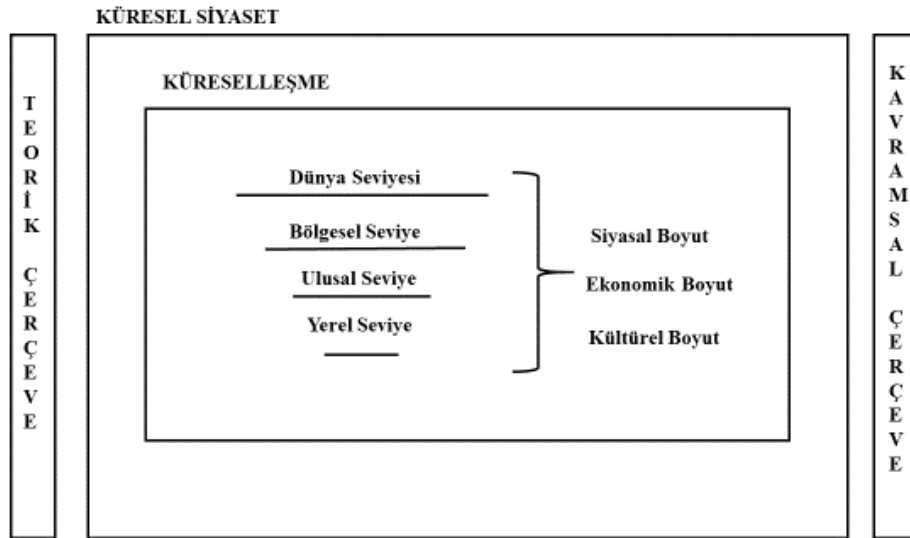
Heywood (2011, s. 3-9), KS'nin UI'den farklı oluşunu, ulus-devletin egemenliğini sorgulamaya açan ulus ötesi firmalar ve sivil toplum örgütleri gibi "ulus-ötesi (*transnational*) aktörlerin" varlığıyla ilişkilendirir. Ulus-ötesileşmeyle birlikte dünya üzerindeki hareketlilik artmakta; bu hareketliliğin zemini ise anarşiden beslenen bir uluslararası sistem yerine Avrupa Birliği (AB) gibi yapılanmaların söz konusu olduğu yönetim mantığı olmaktadır. Burada küresel siyaset, iç işlerin yani siyasetin bir konusu ve yer yer tanımı olan 'yönetimin', 'yönetişim' olarak ulus-devlet sınırları dışına çıkması anlamına gelmektedir. Burada ne ulusal olan ne de uluslar-arası olan ortadan kalkmamakta fakat ulus-ötesi olana dokunulan noktada, siyaset küreselleşmektedir.

Heywood (2011), her ne kadar iç ve dış meseleleri birbirinin devamı olarak gören bütüncül bir yaklaşımı vurgulasa da, küresel siyaset "perspektifinin" uluslararası ve küreseli birlikte içerdiğini belirterek KS'nin teorik alanını "uluslararası ilişkiler teorileri" (s. 53-82); tarihsel sürecini ise II. Dünya Savaşı sonrası dünya tarihi⁶ (s. 25-52) olarak ele alır. Bu nedenle "küresel siyaset teorileri" başlığı altında "küresel siyaset üzerine 'bakış açıları (*lenses*)" söz öbeğini kullanır. Bunlar ana akım bakış açıları olarak realizm ve liberalizme (s. 54-67); eleştirel bakış açıları olarak ise Marksizm/Neo-Marksizm/Eleştirel teori üçlüsüne, sosyal inşacılığa, postyapısalcılığa,

⁶ Küresel siyasetin ortaya çıkış sürecini "siyasi tarih" ile benzer şekilde anlatan çalışmalar için bkz. Mansbrach ve Taylor, 2018.

feminizme, yeşil siyasete (ekolojik hareketlere) ve postkolonyalizme yer verir (s. 67-77). Liberalizm ve realizmin ortak yanının pozitivistliğe yakınlık olduğunu söylerken (s. 14) eleştirel yaklaşımları pozitivistliğin çeşitli eleştirileri olarak ele almış olur. Pozitivistlik eleştirisi, bu noktada, yukarıda bahsettiğimiz teori çeşitliliğine karşılık gelir. Bir başka deyişle çeşitlilik, eleştiriler ile sağlanır.

Teorik olarak Uİ'den yardım alan Heywood (2011, s. 81), disiplinlerarası ve çok boyutlu küresel meseleleri tek bir bakış açısıyla açıklamanın yeterli olmayacağını not düşer. Bu durumda, sadece spesifik paradigma ve teorileri takip ederek analiz/açıklama yapmaya çalışmak eksik kalacaktır. Eğer çok boyutlu bir yaklaşım amaçlanıyorsa başka paradigmalardan yararlanmak baştan kabul edilmeli ya da paradigmlar, onlardan ilham almak ve onları geliştirmek amaçlı kullanılmalıdır. Heywood'un (2013) siyaset çalışmalarında paradigmanın karşılığı olarak söz ettiği unsur "ideolojilerdir". Kullandığımız kavramları ve teorileri şekillendiren en kapsayıcı şemsiye paradigmadır. Bu şemsiyenin altında paradigma ile ilişkili bir şekilde teoriler, modeller ve kavramlar bulunur (s. 18-22). Heywood, paradigmalara karşılığı olan ideolojileri anlatırken üç ana/klasik ideoloji olduğunu söyler. Bunlar; liberalizm, muhafazakarlık ve sosyalizmdir. Bununla birlikte bir de "alternatif düşünce sistemleri" bulunur. Alternatifler, henüz ideoloji olma yolundadır. Bunların bazıları yine Batı dünyasının ürünüdür (faşizm, feminizm, anarşizm, yeşil politika, kozmopolitçilik) bazıları da Batı-dışı dünyanın ürünleridir (post-kolonyalizm, dini fundamentalizm, Asya değerleri ve dualite temelli düşüncenin ötesi) (s. 27-55). Heywood, daha önce Uİ'de 'çeşitlilik' olarak bahsettiğimiz yeni bakış açılarını paradigma olarak görmüş olur ve yeni düşünce sistemlerinden ilham alarak kendimize uygun çerçeveyi oluşturabileceğimizi ima eder; analizler için esnek bir zemin sunar. Aynı zamanda bu durum bize, Heywood'un küresel siyaset için henüz teorik bir zemin oluşmadığından Uİ'ye başvurduğunu gösterir. Farklı paradigmalardan yardım alarak özgün analiz çerçeveleri oluşturmanın kapısı her zaman açıktır. Bu çerçeve, çalışılan spesifik konunun ele alınış şekline göre değişebilecektir.

Not: Heywood, 2013; Heywood, 2011 ve Held, 2004'teki tartışmalardan hareketle yazar tarafından hazırlanmıştır.

Şekil 1. Küresel Siyaset İçin Bir Çerçeve

Öyleyse küresel siyaset için küreselleşmenin yarattığı dünyayı anlayabilmek için Uİ ve SB disiplinlerini bir araya getiren ve onları aşan, çok-seviyeli ve çok-boyutlu bir analizi kaçınılmaz kılan, disiplinlerarasılığa ve teorik çeşitliliğe dayanan bir çerçeve diyebiliriz. Küreselleşmenin siyasal, ekonomik ve kültürel yönlerini ise 'boyut' sözcüğü ile açıklayabiliriz. Boyut sözcüğünün, bir şeyin "boyu, uzunluğu, genişliği, oranı" gibi nicel bir tarafı olduğu gibi "bir şeyin belirli bir özelliği" şeklinde niteliksel bir tarafı da bulunur

(collinsdictionary.com/dimension). Boyutların ve seviyelerin nasıl ele alınacağı, kısaca çerçevenin içeriği, küresel siyaset penceresinden ele alınacak konuya göre değişiklik gösterecektir. Örneğin uluslararası örgütler ya da vatandaşlık gibi bir konu, konuya dair literatür ve olgular ile yeniden şekillenecektir. Bu konulardan biri de diasporadır. Aşağıda, diaspora konusunun ele alınması durumunda söz konusu çerçevenin nasıl şekilleneceği anlaşılmasına çalışılacaktır.

Diasporalar Bu Çerçevenin Neresinde Duruyor?

Diaspora olmanın koşullarına ilişkin tartışmaların başlangıcı kabul edilen William Safran'ın (1991, s. 84) listesi 1) iki ve daha çok bölgeye yayılmayı, 2) ortak bir hafızaya sahip olmayı, 3) misafir ülkeye tam bir aidiyet hissedememeyi, 4) anavatana geri dönüş isteğini, 5) anavatanın uzaktan da olsa korunmasını ve ona katkıda bulunulmasını ve son olarak 6) aynı etnik grubun üyeleri arasındaki bağlantıyı içerir. Bu listeyi kısaltan Rogers Brubaker (2005, s. 5-7); 1) yayılmanın varlığına, 2) anavatan merkezli yaşamaya ve 3) sınır-korumaya işaret eder. Brubaker'ın aksine listeyi daha da genişleten Robin Cohen (2008, s. 17) ise 1) iki ve daha çok bölgeye göç etmek, 2) yalnızca zorla değil iş vb. amaçlarla da yerinden ayrılmak, 3) anavatana dair hafızaya sahip olmak, 4) anavatanın daha iyi konumda olması için çabalamak, 5) anavatana geri dönüşü gündeme getirmek, 6) içinde dinsel ve kültürel unsurlar barındıran etnik gruba üye olmak, 7) misafir ülkede çeşitli sorunlar yaşamak, 8) aynı etnik grubun üyeleri ile birliktelik kurmak ve 9) misafir ülkedeki kültürel çeşitliliğe katkıda bulunmak üzerinde durur.

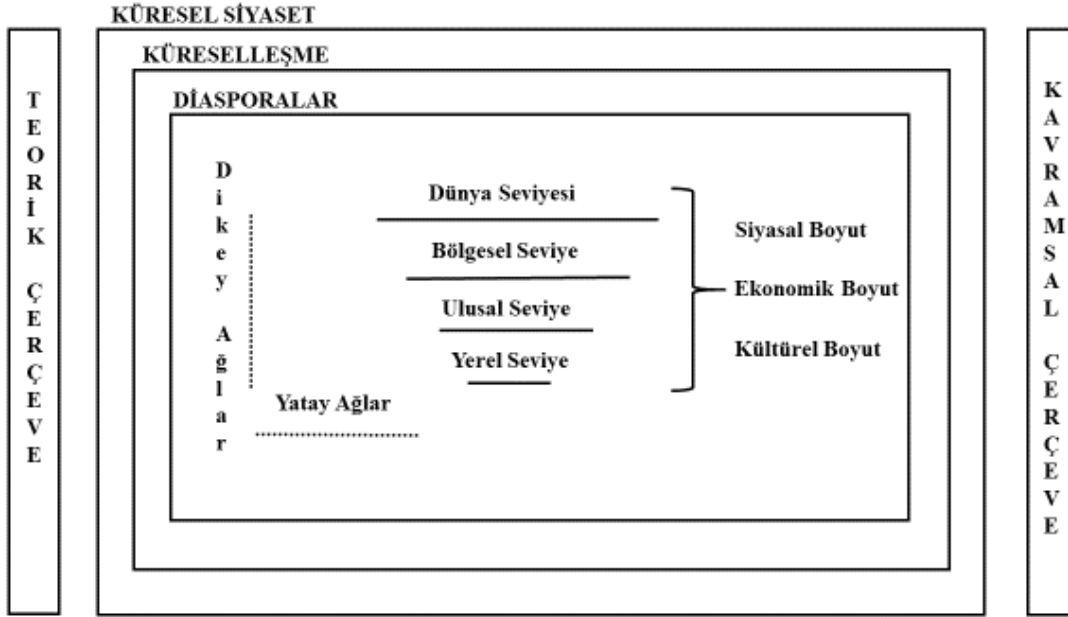
Yukarıda üç farklı yazarın yer verdiği koşulları, tüm diasporalar için her zaman geçerli sabit ilkeler olarak kabul etmek doğru olmaz. Diasporalar bu koşulların tümünü karşılamayan, "ulus-ötesi ve esnek kimlikler ve bağlılıklar" (Carment ve Sadjed, 2017, s. 4) olabilmekte; diasporik özellikler toplumdan topluma ve tarihsel süreç içinde değişebilmektedir (Clifford, 1994, s. 310). Bu çalışma için yukarıdaki tartışmalardan hareketle şöyle bir diaspora tanımı yapılabilir: *Bir noktadan pek çok farklı noktaya yayılan, hem yayıldıkları noktayla hem de birbirleri ile özellikle etnik kimlik bağlamında ilişkiyi sürdüren insanların oluşturdukları esnek gruplar ve bu gruplara üyelik.* Heywood'a (2011) baktığımızda ise diaspora konusunu "küresel siyasette uluslar" başlığı altında incelediğini görürüz. Buradaki temel soru, küreselleşmenin⁷ ve artan hareketliliğin, ulus-devlet düzeninde bir değişikliğe neden olup olmadığı ve milliyetçiliği zayıflatıp zayıflatmadığıdır. Uluslararası göç, vatandaşlığı toprağa bağlı olmaktan çıkarır. Böylece milliyetçilik algıları da toprak ile sınırlı olmayan 'ulus-ötesi topluluklar' ortaya çıkar. Teknolojik gelişmeler ise göçmenler ve anavatanları arasındaki bağları güçlendirici rol oynar (s. 157-179). Fakat burada Heywood'u tamamlayıcı iki noktaya dikkat çekmek gerekmektedir. Bunlar, diasporaların ulus-ötesi topluluklar olmakla birlikte aynı zamanda 'aktör'⁸ oluşları ve çok-seviyeli analizdeki seviyeler arası ilişkilerin yönüdür. Her ikisi de 'ulus-ötesicilik' ile yakından ilgilidir.

Diasporanın ulus-devlet ve milliyetçilik bağlamında ele alınışını, diaspora konusunun hangi analiz seviyesinde çalışılacağını da tartışmaya açar. Andreas Wimmer ve Glick Schiller'a göre (2002) diaspora kavramının ortaya çıkışı, sosyal bilimlerde yeni kavramların türeyişinin bir sonucudur. Özellikle uluslararası göçlerle birlikte ulus-devlet kavramındaki ulus ve devlet sözcükleri birbirlerinden ayrılmakta; devlete ait topraklar üzerinde ikamet etmeyen bir ulus ortaya çıkmaktadır. Bu durum, metodolojik ulusçuluğu/milliyetçiliği yetersiz kılmakta; diaspora ve ulus-ötesicilik gibi yeni kavramlar gündeme gelmektedir. Bu durumda hem aktörler hem seviyeler, teknolojinin sağladığı olanaklar ile birbirlerine ağlarla bağlı bir örüntü oluşturmaktadır.

⁷ Robin Cohen (2008) küreselleşme ve diaspora arasındaki ilişki için şöyle der: "Küreselleşme ve diasporalaşma aralarında gerekli nedensel ilişki bulunmayan iki ayrı fenomendir fakat olağandışı bir şekilde 'birbirlerine iyi uymaktadırlar'" (s. 154).

⁸ Heywood, diasporaları milliyetçilik konusunda ele almakla birlikte ulus-ötesiciliği yeni aktörlerin ortaya çıkışıyla ilintilendirdiği için diasporaları da birer aktör olarak işaret etmiş olur. Fakat diasporaların bu yeni rolünün vurgulanmaya ihtiyacı vardır.

İnsanlar; vatandaşlar, göçmenler, diaspora üyeleri, gezginler, aktivistler vb. olarak mikro seviye ve makro seviyeyi bir arada barındıran geniş ağlar (*networks*) oluştururlar (Rosenau, 2016). Küreselleşme ile beraberinde gelen iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki ilerlemeler, bireyleri ve toplulukları birbirlerine karşılıklı olarak bağlayan “ağ toplumuna” dönüşürler (van Dijk, 2012; Castells, 2010). Burada oldukça önemli bir nokta, yerel grupların ve bireylerin birbirleriyle ilişkilerinde sadece “dikey” süreçlerin değil “yatay” süreçlerin de var olmasıdır (Lionnet ve Shih, 2005, s. 11-12). Kısaca, yeni aktörlerin oluşturdukları ağlar dikey ve yatay yönleri içinde barındırmakta, diasporalar hem bu ağlar içinde bir aktör olmakta hem de ağlar aracılığıyla kendisi bir aktöre dönüşmektedir. O nedenle, ağların dikey yönü yanında yatay yönünün varlığının altı çizilmelidir.

Not: Lionnet ve Shih, 2005, s. 11-12 ile Friedman, 1999, s. 73-74'te yapılan tartışmalar göz önünde bulundurularak, Şekil 1'in yazar tarafından yeniden formüle edilmesiyle oluşturulmuştur.

Şekil 2. Küresel Siyaset Çerçevesinde Diasporalar

Lawrence M. Friedman'ın (1999) “yatay toplum” adlandırması diasporaların oluşturduğu yatay ağları anlamak açısından da faydalıdır. Friedman, teknolojinin sunduğu olanaklarla birlikte insanların “devingenliğinin” iki türlü arttığını belirtir. Bunlardan ilki göçler ve sosyal statüyü değiştirebilmek anlamında hareketlilikken ikincisi hareket etmeden dünyada olup biteni öğrenmek olarak bir tür kültürel hareketlilikdir. İnsanlar, evlerinden çıkmadan dünyayı takip edebilmekte; farklı yaşam tarzlarından haberdar olabilirler (s. 73-74). Bu durum, insanların aynı mekanı paylaşmalar da çeşitli topluluklar oluşturmalarıyla, bu topluluklara üye olmalarıyla sonuçlanır. Dikey ağlar tamamen yok olmamakla, varlığını sürdürmekle birlikte yatay ağların etkinlik alanı artmaktadır (s. 196-197). Yataylığın burada mekanlara ve analiz seviyelerine vurgu yaptığını söyleyebiliriz. Ulrich Beck (2011) mekanı, analiz seviyesi ile eş tutarak bunun ulusal olanla birlikte ulus-üstü (dünya, bölgeler) ve ulus-altı (yerel, bireysel) seviyeleri içerebileceğini belirtir (s. 26). Bunu bir tür “spesifik yerellikler ve zaman noktaları içinde beliren konumlandırılmış karşılıklara ilişkin süreçler” (Schiller, 2017, s. 116) olarak da okuyabiliriz.

Çok seviyeli bir analiz, diasporalar için uygun olurken; çok boyutlu bir analiz de önemli hale gelir. Bir başka deyişle diasporalar; kültürel, ekonomik ve siyasal boyutları ile birlikte ele alınmalıdır. Diasporalar, anavatanındaki kalkınmaya destek vererek ekonomik bir boyuta sahip olurlar. Hem kimlik ve benzerlik üzerinden kültürel olarak anavatanla bir bağ oluştururlar hem de misafir devletin karar verme süreçlerini etkileyecek aktörlere dönüşerek politik bir aktör olabilirler (Délano ve Gamlen, 2014; Gamlen vd., 2019).

Böylece Şekil 1'e yatay ve dikey ağlar ile diasporaları ekleyerek Şekil 2'ye ulaşabiliriz. Diasporalar –eskiye dayanan bir kavram olmakla birlikte- günümüzde küreselleşme süreçleri içinde anlaşılabilir olmaktadır. Bu nedenle küreselleşmeyi, diasporaları kapsayıcı bir küme olarak düşünebiliriz. Metodolojik ulusçuluğun artık yeterli olmayışı ve yeni seviyelerin/mekanların gündeme gelişi ise diasporalar ile oldukça sık bir araya gelen bir başka kavramı, ulus-ötesiciliği incelemeyi gerektirir.

Ulus-Ötesicilik: Yatay ve Dikey Ağlar

Tüm değişimi başlatan küreselleşme süreci, ekonomik olarak liberal ekonomiyi küresel ölçekte standart haline getirirken siyasal sistem olarak ise demokratikleşmeyi tüm ulus-devletlere örnek olarak sunar. Bu esnada kültürel alanda kimlik temelli oluşumlar için fırsatlar oluşur. Özellikle internet ve gelişmiş iletişim araçları ile insanlar kendileri ile aynı özelliklere sahip olduklarını düşündükleri insanları daha kolay bulabilirler. Aynı zamanda, kendilerini diğerlerinden ayıran özelliklerinin misafir ülkedeki demokratik sistemler içinde tanınmasını isteyebilir; hızlı finans akışı ile diasporik oluşumları destekleyebilirler. Yine benzer şekilde anavatanla hem maddi hem kimlik temelli ilişki kurabilirler. Bunun yanında, teknolojinin sunduğu imkanlarla birlikte hem yatay biçimde diğer yerel topluluklarla hem de dikey şekilde küresel aktörlerle bağlantıya geçmiş olurlar. Dahası, kendileri de küresel birer aktöre dönüşebilirler (Sheffer, 2003, s. 181-182). Küreselleşmenin, diasporaları yatay ve dikey ağların bir bileşenine ve aynı zamanda birer aktöre dönüştüren tarafının anlaşılmasına yönelik karşımıza “ulus-ötesicilik (*transnationalism*)” kavramı sıklıkla çıkar. Ulus-ötesicilik, bu yeni dönemin ya da ‘geçiş döneminin’ anlaşılması noktasında önemli rol oynar:

“‘Ulus-ötesi’ topluluklara, sermaye akışlarına, vatandaşlığa, şirketlere, hükümetler arası birimlere, sivil toplum örgütlerine, politikaya, hizmetlere, sosyal hareketlere, sosyal ağlara, ailelere, göç döngülerine, kimliklere, kamusal alanlara ve kamusal kültürlere ilişkin artan sayıda çalışma görmekteyiz. Bunlar, açık bir biçimde, oldukça farklı bir doğanın fenomenleri olarak farklı ölçeklerde ve farklı soyutlama seviyeleriyle birlikte yeni araçlarla [gerçekleştirilecek] araştırma ve teorileştirmeleri gerekli kılar. İlginç bir küresel aktivite ve teori geliştirme alanını işaret etme telaşı içinde kavramsal bir bulamaç söz konusu olur” (Vertovec, 2009, s. 3-4).

Söz konusu küresel hareketlilik, diasporaları hem hareket halinde birer ulus-ötesi aktöre dönüştürürken hem de onları kendi mekanları ve anavatan üzerinden bir yere bağlı kılmaya devam eder. Bu durum, alışık olduğumuzdan farklı politika yapma biçimlerini gündeme getirerek diasporaların konumlarını karmaşıklarlaştırır (Lyons ve Mandaville, 2012, s. 3-4). Bir yandan ulus-ötesiciliğin tam olarak neyi işaret ettiğine yönelik tartışmalar sürerken bir yandan da diasporaların varlığı, ulus-ötesicilik içinde anlaşılmaya çalışılır. Ulus-ötesicilik; ulusal, uluslararası ya da küresel olandan farklı olarak yeni bir alanı işaret eder fakat aynı zamanda ulus-ötesiciliğin sadece yeni bir kavram mı olduğu yoksa yeni bir teorik çerçeve mi sunduğu gibi sorulara yanıt aranmaya çalışılır. Her iki durum da öncelikle kavramsal bir netliğe kavuşturulmaya ihtiyaç duyar. Aşağıda ulus-ötesicilik kavramına ve ona yakın kavramlara değinilerek aralarındaki farklar ortaya konulacaktır. Böylece Heywood’un kavramlara netlik kazandırma çabası aşağıda da takip edilecektir. Söz konusu netlik, ulus-ötesiciliğin uluslararası, ulus-üstü, küresel ve diasporik olandan farkları üzerine olacaktır.

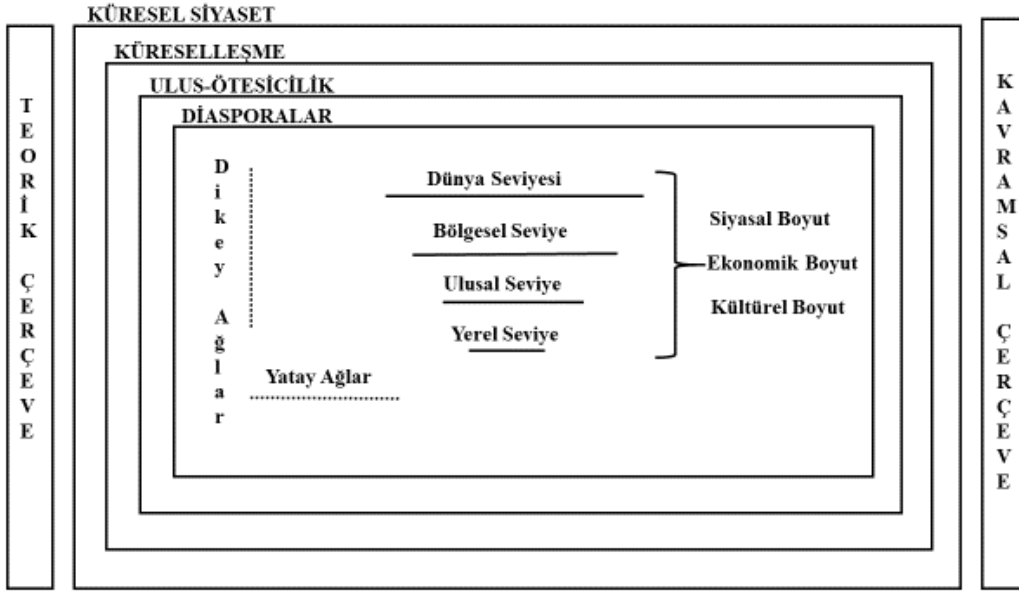
Eliezer Ben Rafael ve Yitzhak Sternberg’e (2009) göre ulus-ötesicilik, alışık olduğumuz ‘uluslararası’ kavramından farklıdır. Bu doğrultuda ulus-ötesinin uluslararası olandan en önemli farkı, ‘uluslararasıının’ halen önemli bir aktör olarak gördüğü devlet yanında merkezi bir idareye bağlı olmadan gerçekleşen oluşumları da politik bir aktöre dönüştürebilmesidir (s. 1)⁹. Ulus-ötesiciliğin, onu yaratan küreselleşmeden

⁹ Burada Rafael ve Sternberg’in ulus-ötesini ve uluslararası olanı birbirinden farklı görmeleri, Heywood’un küresel siyaseti ve uluslararası ilişkileri birbirinden farklı görmesine benzer.

farkını literatüre atıfla tartışan Girish Daswani'ye (2013) göre küreselleşme, dünyanın yeni durumun adıdır. Ulus-üstüçülük ise ulus-devletlerin bu yeni durum içinde aldığı şekli anlamaya çalışan bir kavramdır (s. 34-35). Bir başka deyişle ulus-ötecilik, küreselleşmenin yarattığı koşullar içinde ortaya çıkmaktadır (Howard, 2011, s. 14). Konuyu ulus-öteciliğin diasporalar ile ilişkisine/benzerliğine/farkına getirdiğimizde ise Thomas Faist (2010), bu ilişkiyi ele alan önemli bir isim olarak karşımıza çıkar. Faist (2010), diaspora ve ulus-öteciliğin birbirlerini tamamlayıcı kavramlar olduğunu belirtmekle birlikte diasporanın “daha geniş bir yelpazeye sahip olan ulus-ötesi toplumsal biçimlerin bir alt kümesi” olduğunu söyler (s. 33). Faist, hem ulus-ötesi çalışmaların hem de diaspora çalışmalarının küresel çalışmalardan farklı bakış açılarını bünyesinde bulundurduğunu şöyle açıklar: “Benzer şekilde, diaspora ve ulus-ötesicilik daha geniş bir kategori olan küreselleşme çalışmalarından açıkça farklıdır. Diaspora ve ulus-ötesicilik küresel yapılar içindeki eyleyenlere ve süreçlere daha çok dikkat eder ve bu nedenle, geniş kapsamlı genellemelere daha az meyillidir.” (s. 33).

Ulus-ötesiciliğin, en azından ulus-ötesi ağların, sadece günümüze özgü bir durum olmadığını; geçmişte de izlerini bulabileceğimizi söyleyebiliriz. Fakat günümüzde daha görünür oluşunu, kullanım sıklığının artmasına bağlayabiliriz. Bunun yanında, ulaşım teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte göçlerin kitlesel bir hale gelişi de bu görünürlükte etkilidir (Howard, 2011, s. 3-4). Dijitalleşmenin arttığı ve iletişimin kolaylaştığı bir dünyada, ulaşım teknolojilerinin gelişmesiyle hareketlilik de artmıştır. Bu hareketliliğin önemli bir bölümünü oluşturan göçmenler, hem birbirleriyle hem de arkada bıraktığı yakınlarıyla daha çok bağlantı kurma olanağı bulmuş; bu durum da ulus-ötesi ağların daha sık örülmesiyle sonuçlanmıştır. Kısaca teknolojik imkanların varlığı, ağların hiç olmadığı kadar genişlemesini beraberinde getirmiştir (Sinanan ve Horst, 2022). Bu genişleme içinde göçmenlerin konumları, finans akışları, teknolojinin imkanları, hak ve özgürlükler üzerine yapılan tartışmalar ile sosyal ağlar ve göçler, ulus-ötesi süreçleri anlamayı daha zor bir hale getirmiştir (Guarnizo ve Smith, 2017, s. 4). Bu çalışma boyunca açıklık kazandırmaya çalışılan kavramsal karışıklığın, ‘ karmaşık ’ süreçlerin bir yansıması olduğunu söyleyebiliriz. Bu noktada ulus-ötesicilik, kendisi bir kavram olmanın yanında, diasporaları anlamak için önemli bir bakış açısına işaret eder.

Kısaca, hem diaspora hem ulus-ötesicilik sözcükleri “bugünün dünyasındaki ulus, kimlik ve küreselleşme anlayışımızı onlar aracılığıyla organize ettiğimiz iki anahtar kavram” olurlar (Quayson ve Daswani, 2013, s. 2). Fakat ulus-ötesicilik, kapsamını genişleterek, diasporaları da saran bir kümeye dönüşür. Bu nedenle Rainer Bauböck (2010), ulus-öteciliğin diasporaları anlamak ve analiz etmek için bir “çerçeve” (s. 317) olabileceğini söyler. Dolayısıyla ulus-ötesiciliği, bir “perspektif” (Bauböck, 2010, s. 317; Levitt, 2010, s. 40-41) olarak da kabul edebiliriz. Bu perspektifle, diasporaların da dahil olduğu uluslararası aktörleri ise “farklı ülkelere ... yayılma konumundaki bir birlik ve bazı ortak nitelikleri paylaşan aktörler” (Ben-Rafael ve Sternberg, 2009, s. 1) olarak tanımlayabiliriz. Hatta ulus-öteci bir bakışın, günümüz göç hareketlerini anlamak için kaçınılmaz olduğunu söyleyebiliriz (Sternberg, 2009, s. 103). Böylece ulus-ötesicilik, hem küresel siyaset hem de diasporalar için elverişli bir ‘lense’ dönüşmüş olur.

Not: Daswani, 2013, s. 34-35; Faist, 2003, s. 181-182 ve Faist, 2010, s. 33'te yapılan tartışmalar göz önünde bulundurulurak, Şekil 2'nin yazar tarafından yeniden formüle edilmesiyle oluşturulmuştur.

Şekil 3. Küresel Siyaset Çerçevesinden Ulus-ötesicilik ve Diasporalar

Ulus-ötesi bakış açısı, ulus-ötesi pratikleri mikro, mezo ya da makro boyutlarıyla birlikte anlamayı gerektirdiğinden, hangi seviyede hangi analizi yapabileceğimiz ya da seviyeler arası geçişleri nasıl kurgulayabileceğimiz soruları, bu sorulara cevap bulmaya yarayacak yöntem ve teknikleri sorgulamaya açar (Guarnizo ve Smith, 2017, s. 25). Bu noktada ulus-ötesicilik de küresel siyasete benzer şekilde i) çok-seviyeli analizi, ii) çok boyutlu analizi ve iii) kavramsal ve teorik çerçeveyi diasporalar açısından anlamayı bir kez daha gerekli kılmış olur. O nedenle, küresel siyaset çerçevesine büyük bir uyum ile eşlik eder.

Şekil 2'yi ulus-ötesicilik tartışmalarını hesaba katarak yeniden çizecek olursak, küresel siyasetin küreselleşmenin yarattığı durumu anlamayı gerektirdiğinden onu kuşatır. Küreselleşme kümesi, ulus-ötesicilik kümesini kapsamakta; ulus-ötesicilik ise diasporaları kapsamaktadır. Küresel siyasetin araçlarından olan çok-seviyeli ve çok-boyutlu analizi diasporaları anlamak için kullanabiliriz. Diasporalar arası –ulus-ötesi bakışın bir sonucu olarak- yatay ve dikey ağlar bulunabilir. Diasporalar kendileri bir aktöre dönüştüğü gibi farklı pek çok aktörle birlikte söz konusu ağlar içinde işbirliğine ve iletişime geçebilirler. Kavramsal ve teorik çerçeve ise hem küresel siyaset çerçevesinde hem de diasporalar için oluşacak ayrı bir çerçevede yer alacak yeni araçları işaret edecektir. Peki küreselleşme, ulus-ötesicilik ve diaspora tartışmalarında karşımıza çıkan kozmopolitçilik, bu çerçevenin neresinde durmaktadır?

Kozmopolitçilik: Küreselleşme, Ulus-ötesicilik, Diaspora Üçgeninin Neresinde?

“Kozmopolitan” sözcüğü, Antik Yunan zamanına dayanır ve “kozmoz” ile “polis” sözcüklerinin bir araya gelişi sonucu oluşur. Tüm kozmoza, bir polis ya da bir devlet olarak görmek esastır. Bu durumda, yeryüzündeki her toprak parçası, bir kişinin vatanıdır ve o kişi dünya vatandaşıdır. Bir başka deyişle, aidiyet duyduğu ya da evi olarak gördüğü yer dünyadır. Farklılıklara karşı hoşgörülüdür ve pek çok farklı kültür hakkında bilgi ve deneyim sahibidir (collinsdictionary.com/cosmopolitan). Kozmopolitan bir konumun savunusuna ve dolayısıyla kozmopolitçi düşüncenin ilk nüvelerine yine kozmopolitan sözcüğünün etimolojik kökenini gördüğümüz Antik Yunan dünyasında rastlamaktayız. Kinikler, şehir-devlet olarak sınırlı bir toprak parçasına, polise, bağlılık yerine onu aşan kozmoza bağlılığı tercih etmektedirler. Böylece, polisle sınırlı olan kültürü ve bakış açısını da aşmaktadırlar (Appiah, 2006, s. xiv). Aynı şekilde kozmopolitçi düşüncenin tarihi de Antik Yunan dünyasını aşarak günümüze dek gelmektedir.

Kozmopolitçiliğin Antik Yunan ve Roma dünyasında ifade edildiği dönemi “klasik kozmopolitçi” dönem olarak adlandırmak mümkündür. Kant¹⁰, Heidegger Alexandre Kojeve, Jacques Derrida ve postmodern düşünceyle bir araya gelen dönem ise “modern kozmopolitçilik” ve “günümüz kozmopolitçiliği[ni]” temsil eder (Treponier ve Habib, 2011). Görüldüğü üzere binlerce yıllık bir serüveni bulunan kozmopolitçilik, bu serüven içinde farklı alanlarda ele alınıp farklı türlere de sahiptir. Bu alanlardan ilki “ahlaki kozmopolitçiliktir”. İkincisi “siyasal-yasal kozmopolitçiliktir”. Üçüncüsü ise “kültürel kozmopolitçiliktir”. Ahlaki kodların, kültürlerin ve etkileşimin, ulus-devletle sınırlı siyasal-yasal örgütlenmenin dünya seviyesinde yeniden ele alınması, söz konusu türlerin ortaya çıkışında rol oynar (Taraborrelli, 2015). Bu farklılıklar, aynı zamanda, bir yandan real politikaya dair değişimleri işaret ederken bir yandan da bu değişimlerin nasıl yönetilmesi gerektiğini yansıtan normatif tarafı gündeme getirir. Tartışmalar ‘soyut’ ve ‘somut’, bir başka deyişle, ‘olan’ ve ‘olması gereken’ arasında gidip gelir (Beck, 2011; Inglis ve Robertson, 2011; Sanahuja ve Ghia, 2015). Günümüz kozmopolitçiliği, pratik ve teori arasında 20. ve 21. yüzyılın hem sorunlarını hem çözümlerini merkeze alarak ilerler.

Günümüz kozmopolitçiliğinin en temel konusu, farklı kültürlerin ve farklı kimliklerin daha sık etkileşimi ve dolayısıyla çatışması nedeniyle “kültürel ve politik çoklukların (*multiplicities*) yönetimi ” (Vertovec ve Cohen, 2002, s. 4) olarak görülür. Aynı zamanda, ulus-devletten ayrı olarak ulus-ötesi ağlar, iş dünyası, ulus-ötesi sivil toplum örgütleri gibi aktörler de siyasal alanda “aktörlerin çoğulculuğu[nu]” meydana getirirler (Held, 2010, s. 34-35). Kozmopolitçilik, bir gerçeklik olarak, kültürlerin etkileşimini, medyanın yaygınlaşmasını ve bu etkileşimdeki rolünü, bilgi toplumuna dönüşümü, kapitalizmin küreselleşerek halen ekonomiyi biçimlendirdiğini anlatmak ve tüm bunların sonucunda meydana gelen çoğulculuğu vurgulamak için kullanılır (Vertovec ve Cohen, 2002, s. 4). Aynı zamanda, günümüz sorunları (örneğin iklim değişimi) herhangi bir toprak parçasının spesifik sorunu olarak değil tüm kürenin ortak sorunu olarak karşımıza çıkar ve çözüm bulma noktasında hepimizi sorumlu kılar (Beck, 2011, s. 24-25). Tüm bu gelişmeler, ulus-devletin sınırlarını aşan karşılaşmaları beraberinde getirmekle birlikte ulus-devleti sahnedan silmez. Ulus-devlet, önemli bir aktör olmaya devam ederken ona eşlik etmeye başlayan yeni aktörler ve süreçler de ortaya çıkar (Beck, 2011, s. 23). Çünkü küresel krizlerin çözümü ve küresel risklerin önlenmesi, birlikte hareket etmeyi gerektirir. Çoğul aktörler, ulus-devletlerle birlikte karar verme süreçlerine dahil olurlar (Held, 2010, s. 13-14). Ulus-devletin etki alanını başka aktörlerle paylaştığı; bilgi, ürün ve finans akışının yoğun olduğu günümüz küresel dünyasında söz konusu risk yönetimi ve kriz çözümü, karar alma süreçlerinde birtakım etik sorunları da gündeme getirir. Bu sorunlara yönelik tartışmalar da süreçlerin normatif yönüne işaret eder.

David Held (2005), kozmopolitçilik için değerler olarak gördüğü sekiz ilke belirler. Bu ilkeler “1) eşit değer ve onur, 2) aktif eyleyenlik, 3) kişisel sorumluluk ve hesap verebilirlik, 4) rıza, 5) oy verme prosedürleri aracılığıyla kamu meseleleri üzerine kolektif karar vermek, 6) içişler ve yerellik, 7) ciddi zarardan kaçınmak, 8) sürdürülebilirlik[tir]” (s. 12-16). Held’in belirlediği ilkeler¹¹, kozmopolitçiliğe ilişkin tartışmaların normatif yönüne işaret etmektedir. Held’in ilgili bölümünün yer aldığı çalışma da esasen “kozmpolitçiliğin siyaset felsefesi” (Brighouse, 2005) kapsamında yapılan bir çalışmadır. Kozmopolitçiliğin gerçek süreçlerle ve normatif tartışmalarla eş zamanlı ilişkisi, onun tam olarak ‘neye’ işaret ettiğini anlamayı zorlaştırır. Kozmopolitçilik, bir “perspektif” (Pogge, 2005), bir “ideal” (Appiah, 2006, s. xx), bir “proje” (Fine, 2007, s. 5-6), bir “araştırma birimi” (Beck, 2011, s. 25), “etik yönlendirme” (Brown ve Held, 2010, s. 13) ya da bir “yaklaşım” (Held, 2010, s. 14) olarak tanımlanır. Kozmopolitçiliğe atfedilen anlamları sınıflandıran Steven Vertovec ve Robin Cohen (2002) ise kavramı “sosyo-kültürel durum”, “dünya görüşü”, “politik proje”,

¹⁰ Kozmopolitçilik tartışmalarında modern dönemde en çok referans gösterilen kişi Kant’tur. Kant ve kozmopolitçilik üzerine analizler için bkz. Nussbaum, 2011; Cavallar, 2015; Sanahuja, 2017.

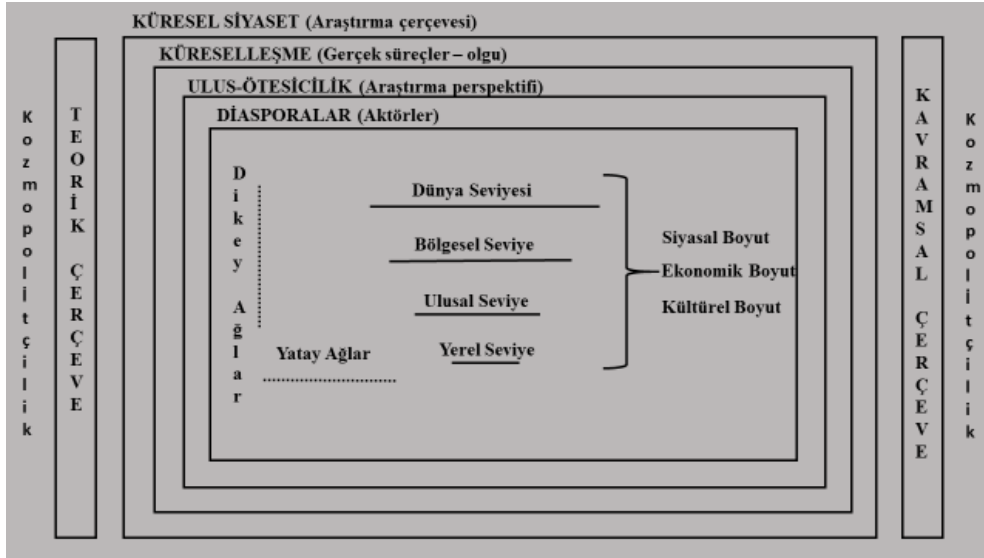
¹¹ Held’in kozmopolitçilik tartışması, demokrasinin ve demokratik değerlerin dünya ölçeğinde el alınması etrafında şekillenir. Söz konusu ilkelerin zemininde demokrasi yer alır. Held’in demokrasi ve kozmopolitçilik bağlamında bir tartışması için bkz. Held, 2011.

“tutum”, “pratik” gibi sözcüklerle ilişkilendirirler (s. 8-14). Kozmopolitçilik, çoğulculuğu anlamak için kullanılan bir kavramken kendisi de bu durumdan pay alarak çoğul anlamlara kavuşur. Diaspora kavramının çoğulcu doğasını düşündüğümüzde diaspora ve kozmopolitçilik kavramlarının bir araya gelişleri de bu çoğulculuğu arttırır.

Sonika Gupta ve Sudarsan Padmonabhan (2017), kozmopolitçiliği “toprağa bağlı devletin ötesindeki politik topluluklara yönelik zemini yeniden tanımlamak için yapı[an] tartışma” (s. 3) olarak görürler. Vertovec ve Cohen (2002) ise kozmopolitçiliğin işlevinin, “etnik merkezli milliyetçilik ve tikel çokkültürlülük arasında orta yol alternatifler” bulma noktasında önemli olduğunu söylerler (s. 1). Bu iki bakış açısı, kozmopolitçilik-diaspora ilişkisini anlama açısından önemlidir çünkü diasporalar, ulus-devletlere başta etnik olmak üzere çeşitli bağlarla bağlı topluluklardır. Ulus-devlete ait toprak parçası üzerinde yaşamamakta fakat onun bir parçası olurlar. Topraktan ayrışan bir topluluk için ne tür bağların ve sadakat ilişkilerinin gündeme geleceği ise diasporalar açısından önemlidir. Çünkü vatandaşlığa ya da sadakate ilişkin normların ulus-ötesi bir şekilde düşünülmesi için kozmopolitçilik önemli imkanlar sunar (Vadarajan, 2017; Ragazzi, 2017). Benimsenecek ilkelerin, ulus-devlet sınırları ve onun ötesinde konumlanması ise yeni sorunları beraberinde getirir.

Kozmopolitçi olmak, başta tanımını yaptığımız üzere bağlılık ve aidiyetini tüm dünya üzerine kurgulamak, bir ulusa ya da yerel bir topluluğa duyulan aidiyet ile çatışmaya neden olabilir (Appiah, 2006, s. xvi-xvii). Diasporanın kozmopolitçi normları benimsemesi ve bağlılığını dünya üzerine kurması, asimilasyon olarak görülebilmekte; diasporanın özelliklerini koruduğu ve etnik kimliğe bağlı kaldığı durumlarda ise içe kapalı ve ‘anti-kozmpolit’ değerlendirmeler karşımıza çıkabilmektedir (Dharwadker, 2011). Richard W. Miller (2005), bu durumu bir tür öncelik sorunu olarak tanımlar ve kaynakların kıtlığı durumunda önceliğin tanıdık/bilindik olan ulustan yana mı yoksa tanımadığımız tüm dünya insanları için mi feda edilebileceği sorusunun cevabı olarak görür. Gillian Brock (2013) ise aynı tartışmayı ‘sorumluluk’ kavramı üzerinden gerçekleştirerek, insanların tanımadığı yabancılara karşı sorumluluk hissetmesinin “kozmpolitan” bir durum olduğunu söyler. İnsanların sadece kendine benzeyenler için sorumluluk duymasını ise “kozmpolitan olmayan” bir durum olarak görür. Nina. G. Schiller (2017) ikisinden birini tercih etmek durumunda olmadığını söyleyerek “diasporik kozmpolitçilik” dediği yeni bir kavramdan bahseder. Diasporalar, misafir ülkede ayrıştırılmış ve kapalı bir toplum haline gelmiş olabilirler. Fakat sosyal farklılıklar olarak yerel ve ulus-üstü bir konumda yer alırlar. Kısaca, kozmpolitan bir ortamı yaratacak farklılıklar içinde diasporalar da bulunur. Diasporalar, toplumun geri kalanından ayrışırken kendileri gibi ayrışmış başka topluluklarla mekandan bağımsız birliktelikler kurabilirler.¹²

¹² Latha Vadarajan’ın (2017) da “diasporik kozmpolitçilik” ve “kozmpolitan diasporalar” kavramlarını kullandığını görürüz. Fakat Vadarajan, iki kavramın birlikteliğini, devletin halen önemli bir aktör oluşunu vurgulamak için kullanır.

Not: Delanty, 2012, s. 2; Beck, 2011, s. 26; Inglis ve Robertson, 2011, s. 307-308; Bauböck, 2010, s. 317; Levitt, 2010, s. 40-41, Ben-Rafael ve Sternberg, 2009, s. 1 ve Held, 2005, s. 12-16'da yapılan tartışmalar göz önünde bulundurularak, Şekil 3'ün yazar tarafından yeniden formüle edilmesiyle oluşturulmuştur.

Şekil 4. Kozmopolitçi Bir Zeminde Küresel Siyaset

Kozmopolitçiliğin bizi alışık olduğumuz düşünme şekillerinin ötesine davet etmesi durumunu Ulrich Beck (2011), bir tür “paradigma değişimi” olarak tanımlar. Alışmış olageldiğimiz düşünme şekli, ulus-devleti bir aktör olarak merkeze alır. Dolayısıyla; siyasete, ahlaka ya da toplumsal süreçlere yönelik algularımız belirli bir toprak parçası üzerinde sınırlar ile belirlenmiş bir bağlamla özdeşleşir. Bu özdeşleşim, beraberinde, “metodolojik ulusçuluğu” getirir. Fakat ulus-devletle sınırlamaya alışık olduğumuz süreçleri kozmoza uyarlamak, “metodolojik kozmopolitçiliği¹³” gerekli kılar.

Hatırlanacağı üzere SB'deki paradigmlar ideolojilere karşılık gelmekteydi (Heywood, 2013, s. 18-22). Paradigma değişimi (Beck'in terminolojisi ile) bir ideoloji değişimini de işaret eder. Çünkü Heywood, kozmopolitçiliğe, batı içinden çıkan ideoloji benzeri düşünceler içinde yer verir. Bu nedenle kozmopolitçilik de diğer ideolojilere benzer şekilde hem mevcut duruma ilişkin analizleri hem de idealleri içinde barındırır. Dolayısıyla David Inglis ve Roland Robertson (2011), kozmopolitçi düşüncenin iki yönüne dikkat çekerler. Bunlar, daha “soyut” bir mesele olarak “kozmpolitçi teorik düşünceler” ile daha “somut” bir zemine oturabileceğimiz “küreselleşen ampirik gerçeklikler[dir]” (s. 307-308). Böylece, kozmopolitçilik de küreselleşme ile ilişkili bir kavram olur.

Kozmopolitçiliğin küreselleşme ile ilişkisine baktığımızda Gerard Delanty (2012), küreselleşmenin doğrudan kozmopolit olmayı gerektirmediğini söyler. Fakat kozmopolitçiliği, normatif olandan ayırmanın mümkün olmadığını da ekler (s. 2). Görüldüğü üzere küreselleşme daha çok bir ‘gerçeklik’ olarak konumlandırılırken kozmopolitçilik ise küreselleşme koşullarında ortaya çıkabilecek ‘normlara’ işaret eder. Kozmopolitçiliğin ulus-ötesicilik ile ilişkisine baktığımızda ise Beck (2011), kozmopolitçiliğin “ulus-ötesi[ni]” anlamak için işlevsel olabileceğini söyler. Fakat “ulus-ötesi süreçler” ile “ulus-ötesi yapılar” arasında ayrım yapar. Örnek olarak ise göç ve diaspora kavramlarını verir. Göç bir süreç olurken diaspora ise bir yapı olur (s. 26). Bu noktada, Hem Beck'in adlandırmalarının gözden geçirmek hem de küresel siyaset çerçevesine nihai halini vermek gerekir.

¹³ Bu nedenle Zlatko Skrbis ve Ian Woodward (2013), kozmopolitçilik türlerinden bahsederken “kültürel boyut”, “politik boyut”, “etik boyut” yanında “metodolojik boyutu” da vurgularlar (s. 2-3).

Öncelikle kozmopolitçiliği “insan bağlantılılığı çağı için felsefe” (Brown ve Held, 2010, s. 13) olarak görebiliriz. Dolayısıyla, kozmopolitçiliği ideolojik bir zemin ya da bir ‘değerler sistemi’ olarak ele almak, küresel siyaset çerçevesini daha analitik bir hale getirecektir¹⁴. Görüldüğü üzere Şekil 4’ün zemini beyaz yerine gri renktedir. Bunu, olan ve olması gereken arası karşılaştırma yapmaya yarayan bir zemin olarak görebiliriz. Gelişmeleri, kozmopolitçiliğin sunduğu değerler kapsamında anlamaya çalışabiliriz. Fakat bu zemin, zorunlu bir zemin değildir. Zeminin rengi değişebilir, farklı değerler sistemi rehber olarak alınabilir.

Çerçevenin son hali olan Şekil 4’te, zemin rengiyle birlikte meydana gelen bir başka değişiklik ise iç içe geçmiş olan küreselleşme-ulusötesicilik-diaspora kümelerinin küresel siyaset çerçevesi içinde almış oldukları isimlerdir. Küresel siyaseti, çalışmanın başından itibaren bir ‘çerçeve’ olarak görmüş ve çerçeveye ilişkin bir tanım yapmıştık. Burada David Inglis ve Roland Robertson’ın (2011) “küreselleşen ampirik gerçeklikler” (s. 307-308) adlandırmasını küreselleşme için kullanabiliriz. Küreselleşme, ampirik olanı işaret edecek hale gelmiş olur. Yine Beck (2011), “ulus-ötesi süreçler[e]” örnek olarak göçleri göstermekteydi (s. 26). Göçlerin küreselleşmeyle ilişkisi ve ampirik bir gerçeklik oluşu, küreselleşmeyi bir ‘süreç’ olarak görmeyi de mümkün kılar. Ulus-ötesiciliği ise, yukarıda da değinildiği üzere, bir “perspektif” (Bauböck, 2010, s. 317; Levitt, 2010, s. 40-41) –bakış açısı- olarak ele alabiliriz. Diasporalar da “aktörler” (Ben-Rafael ve Sternberg, 2009, s. 1) olarak küresel siyaset çerçevesi içindeki yerlerini alırlar.

Faist’in (2010) diasporaları “ulus-ötesi toplumsal biçimlerin bir alt kümesi” (s. 33) olarak gördüğü tanımdaki ‘alt-küme’ metaforu, küresel siyaset çerçevesinin alt-kümeleri için de açıklayıcıdır. Bir başka deyişle küresel siyaset, küreselleşme konusunu kapsar fakat onunla sınırlı değildir. Ulus-ötesicilik ise küreselleşmenin yarattığı ya da hız verdiği koşulları anlayabilmek için ortaya çıkmış bir bakış açıdır fakat tek bakış açısı değildir. Ulus-ötesicilik ise diasporaları kapsamakta fakat başka aktörleri de içinde barındırabilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma boyunca, SB ve Uİ’nin hem kesişim alanını oluşturan hem de onu aşan KS penceresinden diasporaları anlamak için bir analiz çerçevesi oluşturulmaya çalışıldı. Bu amaçla, öncelikle, KS’nin neleri kapsadığına ve diaspora konusunun nerede durduğuna bakıldı. Küreselleşme ve diaspora ilişkisinde önemli rol oynayan iki kavrama, ulus-ötesiciliğe ve kozmopolitçiliğe, yer verilerek kavramlar arası farklara ve ilişkilere değinildi. Sonuç olarak küresel siyaset, bir ‘araştırma çerçevesi’ olarak ortaya kondu. Bu küme/çerçeve içine küreselleşme bir ‘olgu-süreç’, ulus-ötesicilik bir ‘perspektif’, diasporalar ise ‘aktörler’ olarak yerleştirildi. Her bir kümeye dahil olan unsur olarak yatay ve dikey ağların önemine, çok-boyutlu ve çok-seviyeli bir analizin gerekliliğine yer verildi. Kozmopolitçilik ise bu analiz çerçevesinin normatif bir zemini olarak görülerek, karşılaştırma yapmaya olanak tanıyan değerler sistemi-ideoloji-paradigma olarak kabul edildi.

KS’nin iki yanında yer alan kavramsal ve teorik çerçeve sütunları ise bir başka çalışmanın konuları olarak bırakıldı. Dolayısıyla, söz konusu analiz çerçevesini tamamlamak üzere ele alınması gereken konuların başında, esnek bir diaspora kavramına yönelik kavramsal tartışma yer almaktadır. Küresel siyasetin bir teorik arka planı olmayışı ve Uİ’den beslendiği gerçeğini dikkate aldığımızda, mevcut Uİ teorilerinin diasporaları nasıl gördüğü, SB içinden kapsamı genişletilebilecek bir teorinin olup olmadığı, sosyal teoriden yardımıyla daha geniş bir teorik bakışın sunabilecekleri de ikinci konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dahası, bir teoriye ihtiyaç olup olmadığı ya da eklektik bir zeminin nasıl oluşturabileceği de bekleyen sorular arasındadır.

¹⁴ Heywood (2012), siyaset bilimindeki tartışmaları temel kavramlar (örneğin devlet), ideolojiler (örneğin liberalizm), yaklaşımlar (örneğin davranışçılık), değerler (örneğin özgürlük), yapılar (örneğin ırk ve etnisite), düzeyler (örneğin bölgeselcilik) ve sistemler (örneğin liberal demokrasi) olarak sınıflandırır. Held’in saydığı değerler, burada da değerler başlığı altında yer alacaktır. Fakat belli değerler, bir araya gelerek ideolojileri oluştururlar. Bu nedenle Heywood, ideolojilere birtakım değerler bütünü olarak yaklaşmış olur. Kozmopolitçilik de bunlardan biridir.

Söz konusu soruların cevaplanması, hem teoriye hem pratiğe dokunan noktada önemli bir rol oynamaktadır. Diaspora, yalnızca sosyal bilimlerin alanındaki akademisyenlerin çalıştığı bir konu olarak kalmamakta; sosyal bilim mezunlarını (başta ekonomi, siyaset bilimi, sosyoloji, uluslararası ilişkiler bölümleri olmak üzere) talep eden uzmanlık/meslek olarak da göç uzmanlığından ve göç çalışmalarından farklılaşmaktadır (Madakbaş-Gülener, 2020). Teori ve pratiğin karşılıklı olarak birbirlerini besleyeceği disiplinlerarası bir çerçeveyi, küresel siyaset çatısı altında birleştirmek olası görünmektedir. Bu birliktelik, yeni ve yaratıcı metodolojilere açık kapı bırakacaktır. Esnek bir diaspora tanımı da bu açık kapıya hizmet edecektir.

Herhangi bir teorik ve kavramsal çerçeveye hareket edilmediğinde, tümdengelimci değil de tümevarımcı bir çizgide tartışmalar yürütüldüğünde (Beck, 2011, s. 29-30), bir başka deyişle “aklın fantezileri” değil de “ampirik süreçler” dikkate alındığında (Inglis ve Robertson, 2011, s. 308) bu çerçevenin işlevselliğini yitirip yitirmeyeceği, bir diğer önemli konu olmaktadır. Hazır bir çerçeveye hareket etmek, tümdengelimci ve pozitivizme daha yakın bir noktada durmaktadır. Tamamen veriye bağımlı hareket etmek ise olguları ve süreçleri dikkate almayı gerekli kılmaktadır. Hem bir çerçevenin mümkün olduğu hem de esnekliklere imkan tanıyan bir analiz mümkün müdür? Aynı zamanda, ‘küresel siyaset’ söz öbeğini tercih etmek, ulus-devletle sınırlı yaptığımız ‘siyaset’ tanımlarının da gözden geçirilmesini gündeme getirmektedir. Küreselleşmeye yönelik yeni bir farkındalık ile yeni bir siyaset tanımı (Cheah, 2011) ihtiyacı bizi beklemektedir. Yukarıda ele aldığımız haliyle (Şekil 4) diaspora konusunu çalışmak, siyaset sözcüğünü de yeniden ele almak anlamına gelecektir.

Kaynakça

- Agathangelou, A. M. ve Ling, L. H. M. (2009). *Transforming world politics: From empire to multiple worlds*. New York, NY: Routledge.
- Appiah, K. A. (2006). *Cosmopolitanism: Ethics in world of strangers*. New York, NY: W. W. Norton & Company.
- Bauböck, R. (2010). Cold constellations and hot identities: Political theory questions about transnationalism and diaspora. R. Bauböck ve T. Faist (Ed.), *Diaspora and transnationalism: Concepts, theories and methods* (s. 295-322) içinde. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Beck, U. (2011). Cosmopolitan sociology: Outline of a paradigm shift. M. Rovisco ve M. Nowicka (Ed.), *The Ashgate research companion to cosmopolitanism* (s. 17-32) içinde. Burlington, VT: Ashgate.
- Beeson, M. ve Bisley, N. (Ed.). (2017). *Issues in 21st century world politics* (3. bs.). Londra ve New York: Palgrave Macmillan.
- Ben-Rafael, E. ve Sternberg, Y. (2009). Introduction: Debating transnationalism. E. Ben-Rafael ve Y. Sternberg (Ed.), *Transnationalism: Diasporas and advent of new (dis)order* (s. 1-28) içinde. Leiden: Brill.
- Bernal, V. (2010). Diasporas and cyberspace. K. Knott ve S. McLoughlin (Ed.), *Diasporas: Concepts, intersections, identities* (s. 167-174) içinde. Londra: Zed Books.
- Bretherton, C. ve Ponton, G. (Ed.). (1996). *Global politics: An introduction*. Oxford: Blackwell.
- Brock, G. ve Brighouse, H. (Ed.) (2005). *The political philosophy of cosmopolitanism*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Brock, G. (2013). Rethinking the cosmopolitanism versus non-cosmopolitanism debate: An introduction. G. Brock (Ed.), *Cosmopolitanism versus non-cosmopolitanism: Critiques, defenses, reconceptualizations* (s. 1-34) içinde. Oxford: Oxford University Press.
- Brown, G. W. ve Held, D. (2010). Editors' introduction. G. W. Brown ve D. Held (Ed.), *The cosmopolitanism reader* (s. 1-14) içinde. Cambridge: Polity Press.
- Brubaker, R. (2005). The 'diaspora' diaspora. *Ethnic and Racial Studies*, 28(1), 1-19. doi: 10.1080/0141987042000289997
- Campbell, P. J., MacKinnon, A. ve Stevens, C. R. (2010). *An introduction to global studies*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Carment, D. ve Sadjed, A. (2017). Introduction: Coming to terms with diaspora cooperation. D. Carment ve A. Sadjed (Ed.), *Diaspora as cultures of cooperation: Global and local perspectives* (s. 1-26) içinde. Cham: Palgrave MacMillan.
- Castells, M. (2010). *The rise of the network society* (2. bs.). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Cavallar, G. (2015). *Kant's embedded cosmopolitanism: History, philosophy, and education for world citizens*. Berlin, Boston: De Gruyter.
- Cheah, P. (2011). The cosmopolitical. M. Rovisco ve M. Nowicka (Ed.), *The Ashgate research companion to cosmopolitanism* (s. 211-224) içinde. Burlington, VT: Ashgate.
- Clifford, J. (1994). Diasporas. *Cultural Anthropology*, 9(3), 302-338, Erişim Adresi: <https://www.jstor.org/stable/i226887>
- Cohen, R. (2008). *Global diasporas: An introduction* (İkinci Basım). Londra, New York: Routledge.
- Collinsdictionary. Cosmopolitan. *Collins English Dictionary* içinde. Erişim Tarihi: 09.06.2023, <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/cosmopolitan>.
- Collinsdictionary. Diaspora. *Collins English Dictionary* içinde. Erişim Tarihi: 20.09.2022, <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/diaspora>.
- Collinsdictionary. Dimension. *Collins English Dictionary* içinde. Erişim Tarihi: 10.06.2023, <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/dimension>.
- Collinsdictionary. Framework. *Collins English Dictionary* içinde. Erişim Tarihi: 20.06.2023, <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/framework>.
- Constas, D. C. ve Platias, A. G. (Ed.) (1993). *Diasporas in world politics: The Greeks in comparative perspective*. UK: Palgrave MacMillan.
- Daswani, G. (2013). The anthropology of transnationalism and diaspora. A. Quayson ve G. Daswani (Ed.), *A companion to diaspora and transnationalism* (s. 29-53) içinde. Oxford: Wiley Blackwell.
- Délano, A. ve Gamlen, A. (2014). Comparing and theorizing state-diaspora relations. *Political Geography*, 14, 43-53. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2014.05.005>.
- Delanty, G. (2012). Introduction: the emerging field of cosmopolitanism studies. G. Delanty (Ed.), *Routledge handbook of cosmopolitanism studies* (s. 1-8) içinde. New York, NY: Routledge.

- Dharwadker, V. (2011). Diaspora and cosmopolitanism. M. Rovisco ve M. Nowicka (Ed.), *The Ashgate research companion to cosmopolitanism* (s. 125-146) içinde. Burlington, VT: Ashgate.
- Edkins, J. ve Zehfuss, M. (Ed.). (2019). *Global politics: A new introduction* (Üçüncü Basım). New York, NY: Routledge.
- Faist, T. (2010). Diaspora and transnationalism: What kind of dance partners?. R. Bauböck ve T. Faist (Ed.), *Diaspora and transnationalism: concepts, theories and methods* (s. 9-34) içinde. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Fine, R. (2007). *Cosmopolitanism*. New York, NY: Routledge.
- Friedman, L. M. (2002). *Yatay toplum* (1.bs.) (A. Fethi, Çev.). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gamlen, A., Cummings, M. E. ve Vaaler, P. M. (2019). Explaining the rise of diaspora institutions. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45(4), 492-516. doi:10.1080/1369183X.2017.1409163
- Guarnizo, L. E. ve Smith, M. P. (2017). The locations of transnationalism. M. P. Smith ve L. E. Guarnizo (Ed.), *Transnationalism from below* (s. 3-34) içinde. New York, NY: Routledge.
- Gupta, S. ve Padmanabhan, S. (2017). Introduction. S. Gupta ve S. Padmanabhan(Ed.), *Politics and cosmopolitanism in a global age* (s. 1-16) içinde. Londra, New York ve Yeni Delhi: Routledge.
- Haynes, J., Hough, P., Malik, S. ve Pettiford, L. (2017). *World politics: International relations and globalisation in the 21st century* (2. bs.). London: Sage.
- Held, D. (2011). Cosmopolitanism, democracy and the global order. M. Rovisco ve M. Nowicka (Ed.), *The Ashgate research companion to cosmopolitanism* (s. 163-178) içinde. Burlington, VT: Ashgate.
- Held, D. (2010). *Cosmopolitanism: Ideals, realities & deficits*. Cambridge ve Malden, MA: Polity Press.
- Held, D. (2005). Principles of cosmopolitan order. G. Brock ve H. Brighouse (Ed.), *The political philosophy of cosmopolitanism* (s. 10-27) içinde. Cambridge: Cambridge University Press.
- Held, D. (Ed.). (2004). *A globalizing world? Culture, economics, politics* (İkinci Basım). New York, NY: Routledge & The Open University.
- Heywood, A. (2013/1997). *Politics* (4. bs.). New York, NY: Palgrave MacMillan.
- Heywood, A. (2012). *Siyasetin temel kavramları* (Hayrettin Özler, Çev.). Ankara: Adres Yayınları.
- Heywood, A. (2011). *Global politics*. New York, NY: Palgrave MacMillan.
- Howard, M. J. (2011). *Transnationalism and society: An introduction*. Jefferson, NC: McFarland and Company.
- Inglis, D. ve Robertson, R. (2011). From cosmos to globe: Relating cosmopolitanism, globalization and glocality. M. Rovisco ve M. Nowicka (Ed.), *The Ashgate research companion to cosmopolitanism* (s. 295-312) içinde. Burlington, VT: Ashgate.
- Katzenstein, P. J. (Ed.). (2010). *Civilization in world politics: Plural and pluralist perspectives*. New York, NY: Routledge.
- Kavalski, E. (Ed.). (2016). *Encounters with world affairs: An introduction to international relations*. New York, NY: Routledge.

- Lamy, S. L., Masker, J. S., Baylis, J., Smith, S. ve Owens, P. (2020). *Introduction to global politics* (6. bs.). New York ve Oxford: Oxford University Press.
- Larres, K. ve Wittlinger, R. (Ed.). (2020). *Understanding global politics: Actors and themes in international affairs*. New York, NY: Routledge.
- Levitt, P. (2010). Transnationalism. K. Knott ve S. McLoughlin (Ed.), *Diasporas: Concepts, intersections, identities* (s. 39-44) içinde. Londra: Zed Books.
- Lionnet, F. ve Shih, S. (2005). Introduction: Thinking through the minor, transnationally. F. Lionnet ve S. Shih (Ed.), *Minor transnationalism* (s. 1-26) içinde. Durham ve Londra: Duke University Press.
- Lyons, T. ve Mandaville, P. (2012). Introduction: Politics from afar: Transnational diasporas and networks. T. Lyons ve P. Mandaville (Ed.), *Politics from afar: Transnational diasporas and networks* (s. 1-24) içinde. Londra: Hurst & Company.
- Madakbaş-Gülener, E. (2020). Diaspora-üzerine uzman(lık), politika çalışmaları için neyi ima ediyor?. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 15(1), 393-424. doi: 10.17550/akademikincelemeler.588039
- Mansbach, R. W. ve Taylor, K. L. (2018). *Introduction to global politics* (3. bs.). Abington, Oxon: Routledge.
- Marchetti, R. (2013). Introduction: political agency in the age of globalization. B. Maignushca ve R. Marchetti (Ed.), *Contemporary political agency: Theory and practice* (s. 1-13) içinde. New York, NY: Routledge.
- McCormick, J. (2018). *Introduction to global studies*. London: Red Globe Press.
- McGrew, A. G. ve Lewis, P. G. et al. (Ed.). (1992). *Global politics: Globalization and the nation-state*. Cambridge, MA: Polity Press.
- McGrew, A. G. (1992). Global politics in transitional era. A. McGrew ve P. G. Lewis et al. (Ed.), *Global politics: Globalization and the nation-state* (s. 312-330) içinde. Cambridge: Polity Press.
- Miller, R. W. (2005). Cosmopolitan respect and patriotic concern. G. Brock ve H. Brighouse (Ed.), *The political philosophy of cosmopolitanism* (s. 127-147) içinde. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nussbaum, M. C. (2010). Kant and Cosmopolitanism. G. W. Brown ve D. Held (Ed.), *The cosmopolitanism reader* (s. 27-44) içinde. Cambridge: Polity Press.
- Ostergaard-Nielsen, E. (2001). Diasporas in world politics. D. Josselin ve W. Wallace (Ed.), *Non-state actors in world politics* (s. 218-234) içinde. New York, NY: Palgrave.
- Pin-Fat, V. (2019). How do we begin to think about the world?. J. Edkins ve M. Zehfuss (Ed.). *Global politics: A new introduction* (3. bs.) (s. 20-37) içinde. New York, NY: Routledge.
- Pogge, T. (2005). A cosmopolitan perspective on the global economic order. G. Brock ve H. Brighouse (Ed.), *The political philosophy of cosmopolitanism* (s. 92-109) içinde. Cambridge: Cambridge University Press.
- Quayson, A. ve Daswani, G. (2013). Introduction – Diaspora and transnationalism: Scapes, scales, scopes. A. Quayson ve G. Daswani (Ed.), *A companion to diaspora and transnationalism* (s. 1-26) içinde. Oxford: Wiley Blackwell.
- Ragazzi, F. (2017). Diasporas, cosmopolitanism and post-territorial citizenship. S. Gupta ve S. Padmanabhan (Ed.), *Politics and cosmopolitanism in a global age* (s. 137-165) içinde. Londra, New York ve Yeni Delhi: Routledge.

- Rosenau, J. N. (2016). *People count!: Networked individuals in global politics*. Abingdon, Oxford; New York, NY: Routledge.
- Safran, W. (1991). Diasporas in modern societies: Myths of homeland and return. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 1(1), 83-99. doi: 10.1353/dsp.1991.0004
- Sanahuja, L. C. (2017). *Towards Kantian cosmopolitanism*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Sanahuja, L. C. ve F. Ghia (Ed.). (2015). *Cosmopolitanism: Between ideals and reality*. Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.
- Schiller, N. G. (2017). Diasporic cosmopolitanism: Migrants, sociabilities and city making. N. G. Schiller ve A. Irving (Ed.), *Whose cosmopolitanism: Critical perspectives, relationalities and discontents* (s. 103-120) içinde. Oxford: Berghahn.
- Sheffer, G. (2003). *Diaspora politics: At home abroad*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sinanan, J. ve Horst, H. A. (2022). Communications technologies and transnational networks. B. S. A. Yeoh ve F. L. Collins (Ed.), *Handbook on transnationalism* (s. 371-387) içinde. UK: Edward Elgar.
- Skrbis, Z. ve I. Woodward (2013). *Cosmopolitanism: Uses of the idea*. Londra: Sage.
- Spiegel, S. L., Matthews, E. G., Taw, J. M. ve Williams, K. P. (2013). *World politics in a new era* (6. bs.). Oxford: Oxford University Press.
- Sternberg, Y. (2009). Contemporary immigration in comparative perspective. E. Ben-Rafael ve Y. Sternberg (Ed.), *Transnationalism: Diasporas and advent of new (dis)order* (s. 101-116) içinde. Leiden: Brill.
- Taraborrelli, A. (2015). *Contemporary Cosmopolitanism* (Ian McGilvray, Çev.). Londra: Bloomsbury.
- Trepanier, L. ve M. H. Khalil (Ed.). (2011). *Cosmopolitanism in the age of globalization: citizens without state*. Lexington: The University Press of Kentucky.
- Vadarajan, L. (2017). The 'domestic abroad' and the limits of cosmopolitanism. S. Gupta ve S. Padmanabhan, *Politics and cosmopolitanism in a global age* (s. 166-192) içinde. Londra, New York ve Yeni Delhi: Routledge.
- Van Dijk, J. (2012). *The network society* (3. bs.). Londra: Sage.
- Vertovec, S. ve Cohen, R. (2002). Introduction: Conceiving cosmopolitanism. S. Vertovec ve R. Cohen (Ed.), *Conceiving cosmopolitanism: Theory, context, and practice* (s. 1-24) içinde. Oxford ve New York: Oxford University Press.
- Vertovec, S. (2009). *Transnationalism*, Londra ve New York: Routledge.
- Wang, J. (2021). *Essential goals in world politics*. Gateway East, Singapur: CITIC Press Group & Springer.
- White, B., Little, R. ve Smith, M. (Ed.) (1997). *Issues in world politics*. New York, NY: Macmillan Education.
- Wimmer, A. ve Schiller, N. G. (2002). Methodological nationalism and beyond: Nation-state building, migration and social sciences. *Global Networks*, 4, 301-334. <https://doi.org/10.1111/1471-0374.00043>

Extended Abstract

Purpose

Recent decades witnessed a great expansion in the literature of diaspora studies. Diaspora, a concept dating back to centuries, came up again in order to understand today's immigrant communities. However, not all immigrant communities end with being a diaspora. The diaspora requires certain conditions and especially a deliberate choice based on ethnic identity. Reviewing conditions addressed by William Safran, Rogers Brubaker and Robert Cohen, the diaspora is defined in this study as follows: *Flexible groups formed by people who spread from one point to many different points and maintain relations with each other, especially in the context of ethnic identity, and membership in these groups.*

Another issue that comes to the fore simultaneously with diasporas is global politics (following 1990s on). Global politics, located at the intersection of political science (PS) and international relations (IR), has been initiated in order to indicate issues that are the subject of both domestic and foreign affairs. Global politics is a new field for some authors. But for some others, it is a new name to familiar fields in which political science extends beyond the nation-state or in which international relations are transformed. Following Andrew Heywood's definition of global politics (new but not yet theoretically and conceptually finding its way), in this study, the definition of global politics is as follows: *A framework based on interdisciplinarity and theoretical diversity, which brings together and transcends the IR and PS disciplines, making a multi-level and multi-dimensional analysis inevitable in order to understand the world created by globalization.*

Therefore, the purpose of this study is to develop a framework that is fruitful for understanding and analyzing diasporas through the lenses of 'global politics'. Imagining global politics as a new toolbox, proper tools in order to analyze diasporas are aimed to be explored for further empirical research.

Design and Methodology

Inspired from Thomas Faist, the framework is designed as nested clusters. After each discussion, the figures were updated (as figure 1, figure 2, figure 3 and figure 4) and reached at its final version. In this way, this study depends on literature review as a conceptual evaluation and argumentative reasoning. First of all, the literature of global politics is handled and its difference from IR and PS is presented. Following Heywood's clarification of global politics, the first cluster is drawn as a global politics including globalization as the second cluster. Then, literature of diaspora studies are reviewed and their relations to globalization and global politics are examined. Finally, two concepts, used together and interchangeably, are mentioned: transnationalism and cosmopolitanism. Literature on transnationalism and diaspora-transnationalism relations were reviewed and the framework was re-formulated. Dealing with cosmopolitanism and diaspora-cosmopolitanism studies, connections among global politics-globalization-diasporas-transnationalism-cosmopolitanism and a pattern surrounding them aimed to be discovered by re-re-formulation of the figure.

Findings

Following connections among global politics, globalization, diasporas, transnationalism and cosmopolitanism as concepts and clustered nests as a model, a framework is developed in order to analyze diasporas. As seen in the Figure 4, the outermost cluster of 'global politics' is positioned as a 'research framework'. Its sub-sets are formed by 'globalization' to describe 'facts and processes', 'transnationalism' to indicate the 'research perspective', and 'diasporas' as 'actors'.

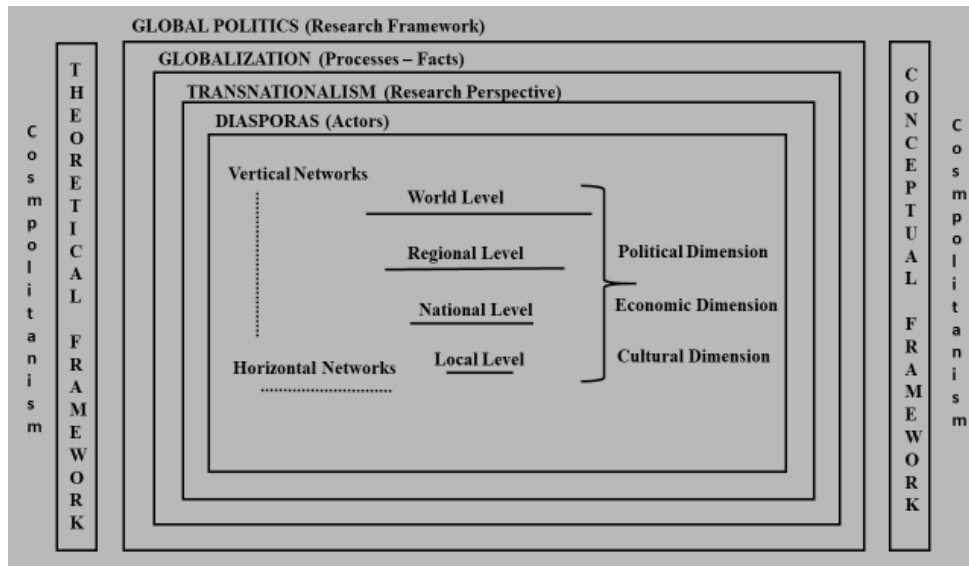

Figure 4. Ultimate Version of the Framework

Within the diaspora cluster, at the same time as aspects of all clusters, the necessity of multi-level (world-regional-national-local) and multi-dimensional (politics, economy, culture) analyzes are located besides vertical and horizontal networks. Cosmopolitanism, on the other hand, is positioned as the optional ground of the framework as an ideology, paradigm and value system.

Research Limitations

As portrayed in Figure 4, there are conceptual and theoretical frameworks on both sides of the main framework. Discussions on details of these frameworks are left for another study. In other words, the framework created in this study is the first step of a research design. In the second step, conceptual framework should be studied comprehensively, considering the diaspora in particular. At the same time, it should be stated how theories that are not limited to PS and IR may support the main framework. Moreover, the door should be left open to eclectic arrangements.

Implications (Theoretical, Practical and Social)

With the rapid increase in international migration, the issue of diaspora seems to be studied more intensively. Especially, multi-level and multi-dimensional nature of the analyzes will bring an interdisciplinary and supradisciplinary approach. It implies re-examining the concepts and the steps we have taken throughout a research, at the same time, study on new and creative tools to overcome complexity of the current day issues. Moreover, 'politics' needs to be defined with reference to current facts and processes.

Originality/Value

Globalization, transnationalism, cosmopolitanism and their relations with diasporas are topics that have been dealt with before. However, the studies are mostly on diaspora-transnationalism relations or diaspora-cosmopolitanism relations. Studies dealing with transnationalism in the context of diasporas briefly refer to cosmopolitanism or simply mention the concept. In studies evaluating diasporas together with cosmopolitanism, the place allocated for transnationalism is similar. In this study, both concepts are treated equally in their relations to diaspora. Moreover, a research design/analysis framework is proposed to study diasporas under the umbrella of global politics. However, it needs to be improved.

Araştırmacı Katkısı: Elif MADAKBAŞ GÜLENER (%100).